

METODEMANUAL OG ERFARINGSOPSAMLING

METODEMANUAL OG ERFARINGSOPSAMLING FOR

KLIMAPROJEKTER

SOM DRIVER FOR

LANDSKABSFORBEDRINGER

**PLAN
22+**

Urland

Plan22+ er et femårigt samarbejde mellem Plan- og Landdistriktsstyrelsen og Realdania. Målet er at udvikle ny viden og redskaber, der hjælper kommunerne med at integrere klimahensyn i den fysiske planlægning. Programmet afsluttes i april 2027. Læs mere om de 32 pilotprojekter på <https://plan22.dk>

Hvis du har spørgsmål til projektet "Klimaprojekter som driver for landskabsforbedringer", kan du kontakte:

- Signe Dolberg McKinney, Miljømedarbejder, Assens Kommune, sigmc@assens.dk
- Rune Bugge Jensen, Landskabsarkitekt, Odense Kommune, rbje@odense.dk

Indholdsfortegnelse

1. Indledning.....	4
2. Areal- og landskabsanalyser	5
2.1 Landskabskaraktermetoden	5
2.2 Historiske og topografiske analyser	6
2.3 Planmæssige rammer	6
2.4 Effekter og synergier	7
2.5 Konflikter	8
3. Planlægning i det åbne land	9
3.1 Kommuneplanlægning.....	9
3.2 Lokalplaner	11
3.3 Sektorplaner	11
4. Incitamenter til grøn arealomlægning.....	12
4.1 Økonomi og drift.....	13
4.2 Herlighedsværdier	13
4.3 Globale kriser.....	13
5 Barrierer for grøn arealomlægning.....	15
5.1 Økonomi	15
5.2 Planloven	15
5.3 Naturbeskyttelsesloven	16
5.4 Skovloven.....	17
5.5 Miljøvurderinger	17
5.6 Frivillighed og jordopkøb	18
5.7 Natursyn	18
5.8 Ressourcer og kompetencer	19
6. Samarbejdsdrevne processer	19
6.1 Helhedsplaner for landskabsområder	19
6.2 Assensmodellen.....	21
6.3 Lokale treparter	21
7. Konklusion	22

1. Indledning

Denne metodemanual samler erfaringer fra arbejdet med *Helhedsplan for det Højjfynske landskab* og den efterfølgende anvendelse af erfaringerne fra helhedsplanen i arbejdet med grøn arealomlægning i det åbne land. Manualen er udviklet af Assens Kommune og Odense Kommune som en del af leverancen i forbindelse med projektet *Klimaprojekter som driver for forbedring af landskabet*, et pilotprojekt støttet af **Plan22+**. Plan 22+ er et samarbejde mellem **Plan- og Landdistriktsstyrelsen** og **Realdania**, der har til formål at integrere klimahensyn i fysisk planlægning.

Metodemanualen præsenterer et overblik over analyser, tekniske metoder, planlægningsværktøjer og samarbejdsmodeller afprøvet i Assens og Odense Kommune i løbet af projektfasen. Derudover giver manualen et indblik i de barrierer og synergier, som projektet har givet projektgruppen indsigt i, samt erfaringer fra det tværkommunale samarbejde.

Erfaringerne fra projektet viste, at en helhedsorienteret planlægning og tidlig inddragelse af lodsejere, borgere og organisationer kan skabe synergi mellem klimainsatser, biodiversitet og lokalsamfund, og være nøglen til at realisere grøn arealomlægning i praksis. Samtidig viste projektet, at der fortsat er et behov for at arbejde med forskellige barrierer, og at justere udpegninger og retningslinjer i kommuneplanerne for at sikre den gode helhedsorienterede proces, hvor landskabets potentialer er i fokus.

Med metodemanualen ønsker vi at videregive den læring, vi har opnået igennem processen, så andre kommuner og aktører forhåbentligt kan drage nytte af vores erfaringer.

Indholdet er struktureret efter følgende disposition: Areal- og landskabsanalyser, Planlægning i det åbne land, Incitamenter til grøn arealomlægning, Barrierer og Samarbejdsdrevne processer.

2. Areal- og landskabsanalyser

I dette afsnit gennemgås de areal- og landskabsanalyser, som Assens Kommune, Odense Kommune, Københavns Universitet og rådgiverfirmaet Urland har gennemført i projektet. Der er eksempler på supplerende analyser, der ligeledes kan være relevante for planlægning i det åbne land. Hovedparten af analyserne er kortbaserede, men flere af dem kan med fordel suppleres med analyser i felten og dialog med interessenter.

Herefter gennemgås et udsnit af de synergier og potentielle konflikter, vi har drøftet med lodsejere, borgere og organisationer på møder og workshops i projektet.

2.1 Landskabskaraktermetoden

Af "Nationale interesser i kommuneplanlægningen 2025" fremgår: "Kommuneplaner skal indeholde retningslinjer med tilhørende udpegninger på kort over de bevaringsværdige landskaber og større sammenhængende landskaber, og gerne med udgangspunkt i landskabskaraktermetoden."

I projektet har vi taget udgangspunkt i landskabskarakteranalyserne for Assens og Odense Kommune, og på den baggrund opdelt projektområdet i fire delområder med forskellig landskabskarakter.

Landskabskaraktermetoden kan anvendes til at kortlægge det karakteristiske i det enkelte landskab. Landskabskarakteren bliver skabt i samspillet mellem naturgrundlaget, kulturgrundlaget, arealanvendelsen og de rumligt visuelle forhold. Metoden viser, hvilke områder vi skal passe særligt på, og hvilke landskabstræk vi kan bygge videre på.

Der er 4 trin i metoden:

- **Kortlægning** af naturgrundlaget (terræn, jordtype m.v.), kulturgrundlaget (byggeri, beplantningsstruktur m.v.) og den rumlige og visuelle fremtoning.
- **Vurdering** af landskabskarakterens styrke, tilstand, oplevelsesmuligheder og sårbarhed
- Strategiske **mål og anbefalinger**
- **Implementering** via udpegninger og retningslinjer i kommuneplanen

Læs mere om metoden: [Landskabskaraktermetoden - Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø](#)

Læs mere om nationale interesser i kommuneplanlægningen: [Nationale interesser | Plan- og Landdistriktsstyrelsen](#)

Den nuværende landskabskaraktermetode tager udgangspunkt i landskabet som det ser ud i dag og på historiske kort, og betragter det kulturlandskab, der opstod efter landboreformerne (ca. 1750-1814), som det oprindelige landskab. Dette "oprindelige" landskab bør ifølge metoden beskyttes og vedligeholdes. At beskytte et dyrkningslandskab mod ny skov og natur harmonerer imidlertid ikke altid med nutidens behov for at transformere landskabet til gavn for klimaet, vandmiljøet og biodiversiteten. Der er derfor behov for at udvikle en ny landskabskaraktermetode, med en anden balance mellem landskabsbevaring og landskabsudvikling. En ny landskabskaraktermetode kan skabe bedre rammer for at arbejde med grøn arealomlægning i det åbne land, og kan komme med anbefalinger til de særlige hensyn, der bør tages til landskabsoplevelsen, og hvilke forandringer, der er ønskværdige.

Et erhvervs-phd-projekt (AUB og Niras) undersøger mulighederne for at revidere metoden:

[Landskabskaraktermetoden - Behov for revision? - Aalborg Universitets forskningsportal](#)

2.2 Historiske og topografiske analyser

Som supplement til landskabskaraktermetoden kan en række historiske og topografiske analyser med fordel gennemføres. Københavns Universitet har i projektet blandt andet gennemført analyser af arealanvendelse, bedriftstyper, markstørrelser, dyrkningsværdi, kvælstofretention, grundvand, natur og biodiversitet, lavbundsarealer, rekreativ tilgængelighed og udsigter. Se appendix til helhedsplanen.

En række datakilder og analyseredskaber kan anbefales, herunder:

ASK: [Projekter - dataunderstøttende initiativer](#) og [ASK-projekt udstillet i datakatalog - Danmarks Miljøportal](#)

Synergikort: [Synergikort - Danmarks Miljøportal](#)

EA Tools: [EA-Tools](#)

Danmarks Arealinformation: [Danmarks Arealinformation - en del af Danmarks Miljøportal](#)

GeoDanmark: [GeoDanmark Vektor - Datafordelerens dokumentation - Klimadatastyrelsens dokumentation](#)

GeoFA: [Geografiske Fagdata i GeoDanmark \(GeoFA\) - geodanmark](#)

MiljøGIS: [MiljøGIS - data om natur og miljø på webkort - Miljøstyrelsen](#)

LandbrugsGIS: [LandbrugsGIS - download kortdata - Landbrugsstyrelsen](#)

Plandata: [Forside - Plandata](#)

2.3 Planmæssige rammer

Københavns Universitet har kortlagt og analyseret en række planmæssige rammer, herunder bevaringsværdige landskaber, større sammenhængende landskaber, fredninger, grønt Danmarkskort, skovrejsning ønsket og uønsket og lavbundsarealer. Se appendix til helhedsplanen. Kortlægningen viste blandt andet, at udpegningen af større sammenhængende landskaber med fordel kan koordineres bedre på tværs af kommunegrænserne.

Det kan også være relevant at kortlægge byzone, byudvikling, tekniske anlæg, infrastruktur, lokalplaner, kommuneplanrammer med videre.

Se også afsnit 3.1 Kommuneplanlægning.

Eksempler på datakilder:

Plandata: [Forside - Plandata](#)

Danmarks Arealinformation: [Danmarks Arealinformation - en del af Danmarks Miljøportal](#)

2.4 Effekter og synergier

Som baggrund for udarbejdelse af visioner, mål, potentialer og planprincipper har projektgruppen identificeret mulige effekter ved klimaprojekter i projektområdet. Fokus har været på at klimaprojekter i projektområdet skal skabe synergier ud over klimaeffekten.

- **Klimaeffekt** kan blandt andet opnås via skovrejsning, udtagning af kulstofrige lavbundsarealer, ekstensivering og solcelleparker. Det er vanskeligt at finde plads til vindmøller i projektområdet.
- **Klimatilpasning** kan blandt andet ske via skovrejsning og etablering af naturlig hydrologi.
- **Vandmiljøet** kan blandt andet forbedres via vådområder, skovrejsning og ekstensivering.
- **Grundvand** kan blandt andet beskyttes via vådområder, skovrejsning, dyrkningsaftaler og ekstensivering.
- **Biodiversitet** kan blandt andet fremmes via urørt skov, ny natur og større sammenhængende natur.
- **Rekreative muligheder** kan blandt andet fremmes via nye stier, ny skov og natur og større sammenhængende natur.
- **Landskabsoplevelsen** kan blandt andet beskyttes og forbedres ved at bevare og indramme udsigter, skabe vildere natur og skabe bedre tilgængelighed til landskabet.
- **Lokalområdet** kan blandt andet løftes via lokale fællesskaber og bedre tilgængelighed til landskabet.

Projektet har med sit fokus på synergier og flersidige effekter blandt andet leveret input til Odense Kommunes "Sektorplan for vedvarende energi 2024", hvor fokuspunkter som multifunktionalitet og merværdi i solcelleanlæg og hensyn til landskab og omgivelser, er indarbejdet i planen: [Plan for vedvarende energi](#). Ligeledes har projektet har leveret input til Odense Kommunes arbejde med omlægningsplan for Odense Fjord, hvor fokus har været på langsigtede helhedsløsninger, multifunktionalitet og bred målopfyldelse. Læs mere her: [Grøn Trepert i Odense](#).

I Assens Kommune har projektet været grundlaget for udarbejdelsen af kapitel 6.0 om det åbne land i Kommuneplan 2025-2037. Helhedsplan for det højfynske landskab er implementeret i kommuneplanen, den potentialeorienterede tilgang i projektet er beskrevet og der er i kommuneplanen sat en ambition om over tid at folde helhedsplanens metodikker og principper ud for hele kommunen på tværs af alle det åbne lands emner: <https://kommuneplan2025.assens.dk/se-kommuneplan-2025-2037/6-det-aabne-land/60-det-aabne-land>

Ligeledes har projektet ført til en opblødning af retningslinjen for de større sammenhængende landskaber. Her er det specifikt beskrevet, at der kan placeres tekniske anlæg, såfremt landskabsforbedringerne i projektet fører til en positiv landskabsudvikling og udpegningsgrundlaget ikke påvirkes negativt. Ligeledes er et mere helhedsorienteret fokus implementeret i Assens Kommunes "Strategi for vedvarende Energi": [Strategi for vedvarende energi](#).

Plan22+ projektet har også været tæt koblet sammen med realiseringen af et vådområde på 125 ha langs Møllemosebækken, der blev jordfordelt på usædvanligt kort tid. Flere nye projekter er sat i gang i det område. De lokale har oprettet et stilaug, og arbejder på etableringen af et 10 km langt stisystem,

og lodsejere, borgere og foreninger arbejder på et fælles græsningsprojekt med mere. Læs mere om Assens Kommunes realiseringsspor ved Orte, Frøbjerg og Tommerup Stationsby her: [Hvordan skal landskabet i DIT lokalområde udvikle sig?](#)

2.5 Konflikter

I projektgruppen og på workshops med lodsejere, borgere og organisationer i projektområdet har vi drøftet en række konflikter, der kan blive aktuelle i projektområdet.

- Den løsning, der giver den bedste **samfundsøkonomi**, er ikke nødvendigvis den løsning, der giver den bedste **driftsøkonomi** for den enkelte lodsejer. Da Grøn Trepert hviler på et princip om frivillighed, kan det betyde, at driftsøkonomien optimeres på bekostning af den samfundsøkonomisk bedste løsning. Lodsejere er ofte afhængige af pengeinstitutters/panthaveres godkendelse. Det kan blokere for ekstensivering, skovrejsning og andre tiltag, der kan påvirke jordprisen negativt uden fuld værdikompensation fra EU/staten.
- Det åbne land har forholdsvis få **ejere** i forhold til det antal af **brugere**, der har et følelsesmæssigt forhold til landskabet, og / eller en interesse i at anvende det rekreativt. Strukturudviklingen i landbruget har betydet, at jordens ejere i mange tilfælde har en svag relation til lokalområdet. Hvis begge parter ikke føler sig inddraget, når grøn arealomlægning planlægges og implementeres, kan det skabe konflikter. Borgerinddragelse er tidskrævende, og der er i kommunerne ikke altid anlægs- eller driftsøkonomi til at opfylde borgernes ønsker.
- **Solceller** kan have en væsentlig negativ indvirkning på **landskabsoplevelsen**, hvis de ikke indpasses omhyggeligt i landskabet. Hvis solcelleanlæg ikke giver tilbage til lokalsamfundet, for eksempel i form af nye rekreative muligheder, ny skov og natur, billig lokalt produceret energi eller lignende, kan potentielle negative konsekvenser som forstyrret udsigt, lavere ejendomsværdi og lokal affolkning føre til stor lokal modstand. Der kan samtidig opstå konflikter mellem nære naboer, der kompenseres, og fjernere naboer, der ikke kompenseres.
- **Skovrejsning** kan forringe **landskabsoplevelsen** ved at blokere værdifulde udsigter til og fra markante bakker, på tværs og langs af ådale, til kirker og eksisterende markante skovbryn. Kulturhistoriske spor kan blive sløret. Skove kan medføre skyggegener for naboer. Skovrejsning kan omvendt også skærme mod trafik, bygninger og tekniske anlæg, ramme udsigter ind, give flere naturoplevelser og skabe bedre muligheder for at færdes i og opleve landskabet. Kommunerne har uklar hjemmel til at stille krav om udsigtskiler, afstand til naboer, rekreativ færdsel med videre.
- Hvis **skovrejsning** skal være til gavn for **biodiversiteten**, har det stor betydning, om hovedformålet med skoven er træproduktion eller natur og biodiversitet. Tæt, mørk og drænet plantageskov med sunde, unge træer af oversøiske arter giver væsentligt færre levesteder end varierede skovlandskaber med hjemmehørende arter, lysåbne og våde partier, ekstensiv afgræsning, aldersvariation og dødt ved.
- Der kan opstå konflikter mellem anvendelsen af græssende dyr til **naturpleje** og **brugergrupper** som for eksempel ridende, hundeluftere og mountainbikere. Færdsel udenfor stier, veje og sædvanlige ruter kan forstyrre fugle og andet dyreliv. Det er derfor vigtigt at planlægge stier og rekreative

faciliteter på en måde, så konflikter minimeres, og alle væsentlige brugergrupper har gode tilbud på steder, hvor deres naturbesøg ikke har negativ indflydelse på biodiversiteten.

3. Planlægning i det åbne land

I dette afsnit gennemgås nogle af de muligheder, som kommuner og stat har for at sætte retningen for grøn arealomlægning i det åbne land gennem kommune-, lokal- og sektorplanlægning.

I forbindelse med ændringer i planloven, der trådte i kraft i 2024, har kommunerne fået bedre muligheder for at gennemføre planlægning, der gavner klima, natur og biodiversitet og bidrager til klimatilpasning. Det kan ske i planstrategi, kommuneplan og lokalplaner. Læs mere her: [Vejledning om klima og bæredygtighed i planlægningen | Plan- og Landdistriktsstyrelsen](#).

3.1 Kommuneplanlægning

Kommuneplanerne spiller en væsentlig rolle i den grønne arealomlægning. I kommuneplanen kan arealer reserveres til særlige formål, herunder udtagning af kulstofrig lavbundsjord, kvælstofvådområder, skovrejsning, ny natur og vedvarende energianlæg. Eksisterende lovlig anvendelse kan fortsætte, men ny arealanvendelse kan ikke ske, hvis den er i strid med kommuneplanens udpegninger og retningslinjer. Kommuneplanens udpegninger kan have stor betydning for jordprisen, da jord, der kan anvendes til byudvikling eller vedvarende energianlæg har en væsentlig højere markedsværdi end jord, der kun kan anvendes til dyrkning, skov og natur.

Staten fører tilsyn med kommunernes planlægning for at sikre, at den er i overensstemmelse med de nationale interesser. Se: [Oversigt over nationale interesser i kommuneplanlægning 2025.pdf](#)

- Kommuneplaner skal indeholde retningslinjer for og udpegninger af **bevaringsværdige landskaber** og **større sammenhængende landskaber**. Retningslinjerne skal sikre, at de bevaringsværdige landskaber som udgangspunkt friholdes for ny bebyggelse og anlæg, at de større sammenhængende landskaber friholdes for større bebyggelse og anlæg, og at kvaliteten af de bevaringsværdige landskaber og større sammenhængende landskaber bevares og styrkes. Solcelleanlæg og vindmøller kan som udgangspunkt ikke opsættes. Der er indført en undtagelse for herregårds- og godslandskaber, der ikke har "særlig kvalitet". Ifølge Assens Kommunes Kommuneplan 2025-2037 er det som nævnt under afsnit 2.4 muligt på visse vilkår at etablere solcelleanlæg i større sammenhængende landskaber. Landskaberne bør ikke være forbudszoner, hvis der kan skabes landskabsforbedringer, og sammenhængskraften i landskabet kan øges fx ved etablering af ny natur og forbedret biodiversitet.
- Staten har udpeget en række nationale **geologiske interesseområder**. Se [Geologiske interesser - Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø](#). Geologiske interesseområder skal fremgå af kommuneplanen, og beskyttes mod tiltag, som kan ændre eller udviske de geologiske værdier. Retningslinjer i kommuneplanen skal sikre, at de værdifulde geologiske områder som udgangspunkt friholdes for ny bebyggelse, gravning, anlæg eller beplantning, der vil udviske eller forringe oplevelsen af områdernes indbyrdes overgange og sammenhænge og/eller sløre værdifulde profiler. Det betyder blandt andet, at der skal tages særlige hensyn ved skovrejsning i geologiske interesseområder.

- Kommuneplanerne skal indeholde retningslinjer og udpegninger, der sikrer indsynet til og udsynet fra **kirker**. Hvis kommunen planlægger for byudvikling, vedvarende energianlæg, skovrejsning med videre, skal kommunen tage hensyn til ind- og udsynet. Mange af disse udpegninger stammer fra amternes tid, og er ikke nødvendigvis opdateret efterfølgende. De tager derfor ikke altid højde for de seneste årtiers udvikling. Kirkeomgivelserne er i mange tilfælde også omfattet af såkaldte Provst Exner fredninger. Det kan betyde, at for eksempel skovrejsning kræver en dispensation fra det lokale fredningsnævn.
- Kommuneplanen skal indeholde retningslinjer for varetagelse af naturbeskyttelsesinteresserne. Herunder hører Natura 2000-områder på land og retningslinjer for og udpegninger af naturområder med særlige naturbeskyttelsesinteresser, potentielle naturområder, økologiske forbindelser og potentielle økologiske forbindelser, der samles i et **Grønt Danmarkskort**. Grønt Danmarkskort kan medvirke til at skabe plangrundlaget for større, mere sammenhængende og bedre naturområder i Danmark, hvor biodiversiteten kan øges og arterne sprede sig. Det er oplagt at indarbejde arealer fra omlægningsplanerne i Grønt Danmarkskort, særligt arealer udpeget til Naturpotentiale. Grønt Danmarkskort er ikke længere en national interesse, og staten fører dermed ikke længere tilsyn med kommunernes planlægning på området.
- Kommuneplanen skal indeholde retningslinjer for og udpegninger af lavbundsarealer, der kan genoprettes som **vådområder**. Formålet er at nedbringe næringsstofindholdet i landets vandmiljøer, herunder at der opnås god økologisk tilstand eller godt økologisk potentiale i målsatte vandområder. Disse områder skal friholdes for planlægning, der ikke er forenelig med en eventuel genopretning af vådområderne. Kommunerne skal udpege nye erstatningsarealer, hvis de udpegede lavbundsarealer reduceres. Det er oplagt at indarbejde arealer fra omlægningsplanerne i kommuneplanens lavbundsarealer, særligt arealer udpeget til kvælstofvådområder.
- Kommuneplanen skal indeholde retningslinjer for og udpegninger af **kulstofrige lavbundsarealer**, der er egnet til udtagning af klimahensyn. Disse områder skal friholdes for planlægning, der ikke er forenelig med udtagning og vådgøring af klimahensyn. Kommunerne må i udgangspunktet ikke planlægge inden for de kulstofrige lavbundsarealer, såfremt planlægningen i væsentlig grad hindrer opnåelse af den nationale målsætning om udtagning af 70.000 hektar kulstofrige landbrugsarealer og 70.000 hektar randarealer frem mod 2030. Det er oplagt at indarbejde arealer fra omlægningsplanerne i kommuneplanens kulstofrige lavbundsarealer, særligt arealer udpeget til lavbundsprojekter.
- Staten har udpeget en række områder med særlige **drikkevandsinteresser** (OSD). Disse områder skal, sammen med indvindingsoplande til almen vandforsyning, friholdes for virksomheder eller anlæg, der kan medføre en væsentlig fare for grundvandet. Forbuddet kan fraviges, hvis anden placering ikke er fundet mulig, og tekniske tiltag kan forebygge farer for drikkevandet. Staten er i gang med at kortlægge særligt sårbare grundvandsdannende områder. På Fyn er disse områder kortlagt i et pilotprojekt i 2024. Odense Kommune har anvendt denne kortlægning som et af kriterierne for at udpege arealer, der prioriteres til grundvandsbeskyttelse og skovrejsning, se [3.3.6 Grundvandsbeskyttelse - Kommuneplan 2024-2036 - Odense Kommune](#)
- Kommuneplanen skal indeholde retningslinjer for og udpegninger af områder, der kan blive udsat for **oversvømmelse eller erosion** fra havet, regn, grundvand eller vandløb. Arealerne skal friholdes for byudvikling og tekniske anlæg, med mindre at der etableres afværgeforanstaltninger. Der vil ofte være overlap til lavbundsarealer. Så det er vigtigt at eventuelle byggerier, anlæg og

afværgeforanstaltninger ikke er i konflikt med mulighederne for at etablere vådområder og udtage kulstofrig lavbundsjord.

- I kommuneplanerne udpeges arealer, hvor **skovrejsning** er ønsket, og arealer, hvor skovrejsning er uønsket. Områder, hvor skovrejsning er ønsket, skal friholdes for planlægning, der ikke er forenelig med plantning af skov i 2045. Det er et nyt krav fra statens side, og de nuværende udpegninger bærer præg af at være sket i en anden tid. I Odense Kommune er store arealer udpeget til skovrejsning, da det på daværende tidspunkt ikke var en hindring for eventuel anden arealanvendelse end skov, og kommunen gerne ville optimere private lodsejeres muligheder for at få tilskud til skovrejsning. I Assens Kommune blev temaet omkring skovrejsning taget op til revision i udarbejdelsen af Kommuneplan i 2025-2037. Ambitionsniveauet inden for området blev afspejlet i en fordobling af det samlede areal for skovrejsning ønsket sammenlignet med den tidligere kommuneplan. Kommunerne kan dispensere fra skovrejsning uønsket, og i den forbindelse stille vilkår til skovrejsningen. I områder, hvor skovrejsning er ønsket, kan kommunerne ikke umiddelbart stille vilkår til skovrejsningen, med mindre at der er hjemmel til dette i naturbeskyttelsesloven eller anden lovgivning.
- Kommuneplanerne skal indeholde retningslinjer for beliggenheden af **vindmøller** og **solceller**. Men der er ikke et krav om, at kommunerne skal udpege positivarealer, hvor vedvarende energianlæg ønskes eller negativarealer, hvor vedvarende energianlæg er uønskede. Hvad **biogasanlæg** angår, skal kommuneplanerne indeholde retningslinjer såvel som udpegninger.

3.2 Lokalplaner

I forbindelse med etablering af vedvarende energianlæg vil der normalt være pligt til at udarbejde en lokalplan. Plan- og Landdistriktsstyrelsen har udarbejdet en vejledning, der kan hjælpe kommuner og solcelleopstillere med at tage relevante forhold i betragtning, når der planlægges for solceller i det åbne land: [Vejledning om planlægning for lokalplanpligtige solcelleanlæg i det åbne land | Plan- og Landdistriktsstyrelsen](#)

I lokalplanen kan kommunen, hvis det er planmæssigt begrundet, blandt andet stille krav om, at der etableres stier, rekreative områder, natur og afskærmende beplantning i forbindelse med solcelleanlægget. Kommunen kan stille vilkår om at solcelleanlægget skal fjernes efter brug. Tilbageværende stier og natur, der i lokalplanen er udlagt til rekreativt grønt område, vil fortsat være sikret af lokalplanen, og kan derfor ikke fjernes igen, når solcelleanlægget ikke længere er i brug.

Se eventuelt også: [VE-rejseholdet | FAQ](#), [Ny samling af gode eksempler på opstilling af solcelleanlæg | Plan- og Landdistriktsstyrelsen](#) og [Sol over land - en guide til planlægning af solenergi | Plan22+](#)

Der er ikke en generel lokalplanpligt for vådområde-, lavbunds-, skovrejsnings- og ekstensiveringsprojekter. Men der kan være lokalplanpligt, hvis projektet påvirker miljøet markant.

3.3 Sektorplaner

En sektorplan for **vedvarende energi** kan fastlægge et ambitionsniveau for opsætning af vedvarende energi, og få interesser og hensyn mellem borgere, udviklere, lodsejere, naturen og landskabet til at mødes.

I Odense Kommunes sektorplan er der fokus på, at vedvarende energianlæg giver kvalitet til lokalområdet. Derfor indeholder planen en række principper og forventninger til kommende vedvarende energianlæg i Odense Kommune. Disse principper er efterfølgende indarbejdet i kommuneplanen.

I Assens Kommune udarbejdedes Strategi for vedvarende energi - solcelleanlæg og vindmøller 2025 parallelt med kommuneplanrevisionen. Strategien blev implementeret i kommuneplanen, og var præget af kommunens involvering i arbejdet med Plan 22+ projektet. I forlængelse heraf blev der udarbejdet et nyt retningslinjekort for solcelleanlæg. Se afsnit 5.1 Vindmøller og 5.2 Solcelleanlæg i [Kommuneplan 2025-2037](#).

På møder og workshops i forbindelse med Assens og Odense Kommunes Plan22+ projekt har vedvarende energianlæg og potentiel merværdi for lokalområdet været et af de gennemgående temaer, og erfaringer fra disse drøftelser med lodsejere, borgere og organisationer har leveret vigtige input til sektorplanerne.

Læs mere om sektorplanen i Odense her: [Plan for vedvarende energi](#)

Læs mere om strategien i Assens her: [Strategi for vedvarende energi](#)

En **indsatsplan for grundvandsbeskyttelse** fastlægger konkrete tiltag til at beskytte sårbart grundvand mod forurening, for at sikre rent drikkevand nu og i fremtiden. Planen indeholder aftaler mellem kommune, vandværker og andre parter om handlinger, som lodsejere og kommunen forpligter sig til at gennemføre. Indsatsplanerne er baseret på statens grundvandskortlægning. I indsatsplanerne kan der arbejdes med synergi mellem grundvandsbeskyttelse, klimaeffekt, biodiversitet, vandmiljø og rekreative muligheder.

Læs mere om Assens Kommunes indsatsplan: [Indsatsplan for grundvandsbeskyttelse](#)

Læs mere om Odense Kommunes indsatsplan: [Grundvandsbeskyttelse](#).

En **klimatilpasningsplan** er en strategisk plan, der beskriver hvordan lokalområder kan forberede sig på og håndtere konsekvenserne af klimaforandringer, som f.eks. mere regn, skybrud, stormfloder, hedebølger og tørke, ved at sikre bebyggelse, infrastruktur og naturområder. Planen integrerer klimatilpasning i den overordnede planlægning (kommune- og lokalplaner) for at skabe mere modstandsdygtige byer og landskaber. Skovrejsning, ekstensivering og udtagning af lavbundsarealer vil ofte have en klimatilpasningseffekt ved at reducere risikoen for oversvømmelser fra vandløb og kan i et vist omfang også reducere de negative effekter af tørke og hedebølger. Der er derfor et potentiale i at sammentænke planer for grøn arealoplægning med klimatilpasningsplaner.

Læs mere om Assens Kommunes klimatilpasningsplan: [Klimatilpasningsplan 2022 - 2050](#)

Læs mere om Odense Kommunes klimatilpasningsplan: [Klimatilpasningsplan 2024](#)

4. Incitamenter til grøn arealoplægning

I dette afsnit gennemgås nogle af de incitamenter, som lodsejere, borgere, kommuner, fonde med videre har i at deltage i grøn arealoplægning i det åbne land.

4.1 Økonomi og drift

For mange lodsejere, og særligt for fuldtidslandmænd, spiller økonomi og rationel drift en stor betydning for interessen i at indgå i grøn arealomlægning.

- **Arrondering:** Mange lodsejere ejer eller forpagter arealer, der ligger spredt over mange lokaliteter. Som led i etablering af kvælstofvådområder og udtagning af kulstofrig lavbundsjord vil der ofte blive gennemført en jordfordeling, og her kan der blive mulighed for, at lodsejere kan få samlet deres marker bedre. Det vil nedsætte omkostningerne til logistik og transport. Nogle typer lodsejere er særligt afhængige af en god arrondering. Det gælder blandt andet økologiske kvægbrug, der har behov for, at deres køer kan komme på græs om sommeren.
- **Dyrkningsværdi:** Lavtliggende områder kan være svære at dyrke på grund af høj grundvandsstand. Tung lerjord kan være svær at jordbearbejde og let sandjord kan tørre hurtigt ud. Skrånende terræn kan føre til ujævn vækst, erosion og tab af næringsstoffer. Det er teknisk mere krævende at køre med store landbrugsmaskiner, og på de stejleste arealer er der lovmæssige begrænsninger for jordbearbejdning med videre. Regulære firkantede marker er nemmere at dyrke end marker med en irregulær form. I en jordfordeling kan lodsejere eventuelt bytte marker med lav dyrkningsværdi til andre marker med højere dyrkningsværdi. Markerne med lav dyrkningsværdi kan eventuelt omlægges til vådområder, skov og natur.
- **Gødningsregnskab:** Mulighederne for at udbringe husdyrgødning, at gøde næringskrævende afgrøder, krav om braklægning med videre kan betyde, at lodsejere kan have interesse i at eje arealer, som ikke i sig selv er økonomisk rentable at dyrke, men indgår i et større regnskab. Muligheden for at handle med kvælstofkvoter internt i vandoplande, kan også få betydning for lodsejerens interesse for grøn arealomlægning.

4.2 Herlighedsværdier

Mange lodsejere er interesseret i at kunne gå på jagt eller alternativt at udleje retten til jagt. Skovrejsning, etablering af vådområder og udtagning af kulstofrige lavbundsjorder kan give bedre muligheder for jagt.

Mange af de ejendomme, der tidligere var fuldtidslandbrug, er i dag omdannet til lystejeendomme, deltidslandbrug og hobbylandbrug. Ejendommens betydning som bolig frem for produktionssted har derfor en stigende betydning. En stor del af den private skovrejsning er i disse år drevet af lodsejeres ønske om at øge ejendommens herlighedsværdi.

4.3 Globale kriser

Mange kommuner har mål om at blive **klimaneutrale** og at øge biodiversiteten. Assens Kommune har et mål om at blive klimaneutral og klimarobust i 2050, se [Klimastrategi 2025-2050](#). Odense Kommune har et mål om at blive klimaneutral i 2030 og klimatilpasset i 2050, se [Klimaneutralt Odense 2030: Giv Odense en grøn fremtid](#) og [Klimatilpasningsplan 2024](#). Assens Kommune har vedtaget en natur og friluftsstrategi, se [Natur- og Friluftsstrategi](#), og Odense Kommune en handleplan for natur og biodiversitet, se [Handleplan for natur og biodiversitet](#).

Regeringen har et mål om at firedoble produktionen af grøn strøm fra solceller og landvindmøller i 2030 sammenlignet med 2021-niveauet. Når vedvarende energianlæg tages i brug, indbetaler opstillerne et

beløb pr. opstillet MW til en kommunal grøn pulje, som kan søges af borgere og organisationer i kommunen, se [Grøn pulje](#).

Med Aftale om et grønt Danmark 2024 har regeringen og parterne i **den grønne trepart** aftalt at reducere landbrugets udledninger af drivhusgasser samt sikre bedre vilkår for natur, biodiversitet, vandmiljø og drikkevand. Samtidig sætter aftalen retningen for et mere bæredygtigt og arealeffektivt landbrug. [Se aftalen her](#).

Assens Kommune er i gang med en lang række projekter relateret til grøn trepart, se [Grøn Trepert i Assens Kommune](#).

Odense Kommune vurderer, at ca. 1/3 af landbrugsarealerne i Odense Kommune skal omlægges til skov og natur, for at løfte kommunens og grøn treparts målsætninger, se [Aftale om Grøn Trepert Odense Fjord](#).

Mange borgere og virksomheder har et ønske om at bidrage til klimahandling og at give tilbage til naturen. Borger og virksomheder bidrager blandt andet til dette via [Klimaskovfonden](#) og [Den Danske Naturfond](#).

Biodiversitetsrådet vurderer, at der er behov for at skabe **store, sammenhængende naturområder**, hvis tabet af biodiversitet på land og i ferskvand skal vendes til fremgang. En række fonde ønsker at støtte op om dette, herunder Novo Nordisk Fonden, Åge V. Jensen Naturfond, Hempel Fonden, 15. Juni Fonden, Nordea-fonden, Bikubenfonden, Velux Fonden, Den Danske Naturfond, Klimaskovfonden med flere.

I "Helhedsplan for det højfynske landskab" er der arbejdet med større sammenhængende naturområder via grøn-blå bånd, der forbinder de eksisterende skov- og naturområder. Et af disse er "Det højfynske skov- og naturbånd", der strækker sig fra skovene ved Glamsbjerg til Elmelund Skov ved Odense.

Mere end 50 procent af Danmarks **drikkevands**boringer indeholder rester af pesticider og kemikalier, og i regeringsgrundlaget beskrives et behov for at sikre ca. 200.000 ha mod forurening. Omkostningerne ved at fjerne pesticider, kemikalier og nitrat fra drikkevand er så store, at der er bedre økonomi for samfundet og forbrugerne i at beskytte indvindingsarealerne gennem opkøb eller restriktioner, end det er at forsøge at rense for forurening af drikkevandet. Se eventuelt: [Det rene danske drikkevand forsvinder mellem vores hænder - Danske Vandværker](#).

I "Helhedsplan for det højfynske landskab" er grundvandsbeskyttelse en driver for etablering af ny skov og natur ved blandt andet [Holmehave](#), [Brylle Vandskov](#) og [Elmelund Skov](#).

I Danmark er der en stigende levealder, men store forskelle i **helbred** mellem rige og fattige. Der er udfordringer med livstilssygdomme, der blandt andet skyldes overvægt og for lidt bevægelse. Der er udfordringer med det mentale helbred. Naturbesøg gavner helbredet og livskvaliteten ved at reducere stress og angst, forbedre humøret og hukommelsen, øge styrke, kondition og immunforsvar med mere. En nylig undersøgelse om danskernes naturbesøg peger på, at planlæggere og beslutningstagere bør prioritere at etablere bynære og lettilgængelige naturområder, som understøtter korte hverdagsbesøg og giver mulighed for naturoplevelser, fysisk aktivitet og restitution. Læs mere her: [Udviklingstræk i danskernes naturbesøg og friluftsliv de seneste 30 år | Friluftsrådet](#)

5 Barrierer for grøn arealoplægning

5.1 Økonomi

I projekter for kvælstofvådområder og udtagning af kulstofrige lavbundsjord får lodsejeren dækket sit værditab, og kommunerne får udgifter til rådgivere og egne timer dækket. Udgifter til jordfordeling bliver dækket af tilskud fra EU og staten. Men der er ikke muligheder for at få dækket udgifter til øget biodiversitet, rekreative muligheder eller andre potentielle merværdier. Stigende udgifter til rådgivere og jordfordeling, stigende værditab på grund af stigende jordpriser, statslige udgifter til tinglysning med videre kan betyde, at projekter ikke bliver omkostningseffektive nok til at kunne få etableringstilsagn, og dermed ikke kan gennemføres.

I skovrejsningsprojekter, ekstensiveringsprojekter og projekter for større sammenhængende natur, er tilskuddene til lodsejerne i de fleste tilfælde ikke nok til at dække værditabet på jorden. Kommunerne får ikke udgifter til rådgivere, egne timer eller jordfordeling dækket. Der gives et øget tilskud til skovrejsning til urørt skov i forhold til produktionsskov, men ikke nok til reelt at kompensere fra den manglende indtægt ved ikke at kunne udtage træer fra skoven.

I statslig skovrejsning forudsætter Naturstyrelsen af 75% af udgifterne til arealerhvervelse dækkes af lokale aktører, herunder kommuner og vandforsyninger. Det er ikke alle kommuner og vandforsyninger, der har økonomi til dette.

Samlet set betyder det, at de færreste kommuner har økonomi til at arbejde med skovrejsning til urørt skov og ny og bedre natur i en større skala uden betragtelige bidrag fra private fonde.

Lodsejeres behov for at udbringe husdyrgødning, handel med kvælstofkvoter indenfor vandoplande med videre kan betyde, at det ikke er økonomisk attraktivt for lodsejere at udtage arealer, der isoleret set ikke giver god driftsøkonomi at beholde i dyrkning. Nogle lodsejere ønsker ikke at betale skat ved salg af jord, og salg af jord kan også påvirke, hvordan ejendommen beskattes, da der er skatterabat på landbrugsejendomme i forhold til almindelige ejerboliger.

5.2 Planloven

Den nuværende statslige administration af bevaringsværdige landskaber og større sammenhængende landskaber kan være en barriere for grøn arealoplægning, med sit fokus på at bevare og styrke den nuværende landskabskarakter. Der er behov for bedre muligheder for at udvikle landskabskarakteren, hvis ændringerne i arealanvendelsen fremmer samspillet med naturgrundlaget, og der ikke går unikke landskabs- og kulturværdier tabt. Kommunerne har i den forbindelse behov for en klar hjemmel til at stille krav til kvaliteten af grønne arealoplægningssprojekter, så projekterne tager særlige landskabelige hensyn i bevaringsværdige landskaber. En ny landskabskaraktermetode bør udvikles, så landskabsanalyserne kan give anbefalinger til konkrete hensyn, med udgangspunkt i landskabets særlige karaktertræk og værdier.

Udpegningen af de større sammenhængende landskaber stammer fra amternes tid. Nogle kommuner har revideret udpegningerne, men oplevelsen er en over tid mere restriktiv praksis fra statens side. I kommuner, hvor store arealer er udpeget som større sammenhængende landskaber kan den restriktive praksis være en stopklods for etablering af vedvarende energianlæg, byudvikling med videre. Der er derfor behov for en ændret tilgang til de større sammenhængende landskaber, hvor kun de landskaber, der reelt lever op til

statens definition bør udpeges. Reviderede udpegninger bør derfor være mulige kombineret med en praksis, hvor de større sammenhængende landskaber ikke forvaltes så restriktivt. Der er behov for, at der i den statslige administration skelnes tydeligere mellem bevaringsværdige landskaber, hvor beskyttelseshensynene er særligt store, og sammenhængende landskaber, hvor mulighederne er flere.

I kommuneplanerne opdeles det åbne land i områder, hvor skovrejsning er ønsket og uønsket. Det er desuden muligt at have neutralområder. En tredje kategori, skovrejsning på særlige vilkår, mangler.

5.3 Naturbeskyttelsesloven

Langs søer og mange åer er der beskyttelseslinjer, hvor terrænet ikke må ændres og der ikke må beplantes uden dispensation fra kommunen. I den nuværende vejledning fra staten sidestilles beplantning med bebyggelse og tekniske anlæg som fremmedelementer i ådale. Mens plantning af flerårige energiafgrøder er undtaget, kræver skovrejsning til urørt skov en dispensation, og i ådale uden beplantning lægger vejledningen op til en restriktiv praksis for dispensationer. Læs mere i: [Vejledning om bygge- og beskyttelseslinjer naturbeskyttelseslovens § 16-19](#)

De færreste ådale i Danmark vil fra naturens hånd være uden beplantning, og de fleste vandløb har gavn af nogen skygge fra beplantning. Biodiversiteten trives bedst med en mosaik af lysåbne og bevoksede arealer, hvor der er variationer i temperaturer, lys- og læforhold, fugtighed med mere.

Hvis staten ønsker at fremme mulighederne for at skabe større sammenhængende naturområder, hvor skove og vådområder ikke adskilles af dyrkede marker, kan en opdatering af statens vejledning være gavnlig. En ny vejledning kan give eksempler på, hvordan kommunerne kan vurdere de stedsspecifikke behov for hensyn til biodiversitet og landskabsoplevelse. En ny vejledning kan samtidig give flere eksempler på, hvordan den samfundsmæssige nytteværdi og andre almene formål, herunder offentlig rekreativ adgang, kan indgå i kommunernes sagsbehandling af dispensationsansøgninger.

De samme forhold, der gør sig gældende for å- og søbeskyttelseslinjer, gør sig gældende for strandbeskyttelseslinjen. Her beskytter lovgivningen reelt intensivt landbrug mod tilstandsændringer, på trods af at landbruget leder kvælstof direkte ud i vandmiljøet og nationalsangen anpriser bøgen, der spejler sig i bølgens blå.

Når offentlige myndigheder planter skov, kommer der automatisk en 300 m skovbyggelinje, hvor der ikke må etableres ny bebyggelse uden dispensation. Det er en barriere for at etablere bynære skove som led i en byggemodning og i nærheden af byområder, der ikke er fuldt udbygget. Reglerne for skovbyggelinjer kan med fordel ændres. Der kunne for eksempel gælde andre vilkår i byzone. Der kunne også gælde samme regler for offentlige og private skove, så små offentlige skove ikke udløser en skovbyggelinje.

Der er i naturbeskyttelsesloven et forbud mod tilstandsændringer i §3-områder. Det er et vigtigt forbud, der kan sikre mod at naturen på land forringes for at gavne naturen i havet. Men der er behov for bedre vejledning til kommunerne i forhold til mulighederne for at dispensere fra §3-beskyttelsen i tilfælde, hvor grøn arealomlægning kan føre til en forbedring af naturtilstanden. Der arbejdes på dette i regi af Taskforce for Arealudtag. Læs mere om denne taskforce her: [Taskforce, National styregruppe og Politisk forum for arealudtag - Ministeriet for Grøn Trepert](#)

5.4 Skovloven

Skovloven i kombination med Vejledning om skovloven indeholder en række krav til skovene, der gør det vanskeligt at etablere skove, der er til størst mulig gavn for biodiversiteten og landskabsoplevelsen og tager bedst muligt hensyn til naboerne.

Hovedudfordringen findes i skovlovens §8, hvoraf det fremgår, at arealet skal holdes bevokset med træer, der danner, eller som inden for et rimeligt tidsrum vil danne, sluttet skov af højstammede træer. Det udmønter sig i Vejledning om Skovloven i en række krav til hvor mange træer, der minimum skal plantes pr. ha. Der skal plantes op mod 40 gange så mange træer, som der vil stå i en hugstmoden skov, for at drive de unge træer i vejret, så stammerne kan danne godt tømmer.

Der er behov for en revision af skovloven og vejledning om skovloven, så:

- planteantallet kan være lavere, særligt i skovrejsning, der udlægges til urørt skov
- der kan anvendes en større andel træer og buske af arter, der ikke danner højstammet skov
- der kan arbejdes med naturlig tilgroning på en større del af arealet
- arealer til naturlig tilgroning også kan udlægges i kanten af skoven
- en større del af arealet kan være ubevokset, også i kanten af skoven
- der kan etableres skovgræsning på en større del af arealet
- afstandsbælter mod naboer, søer, åer med videre kan regnes som arealer, der er nødvendige for skovens drift og dermed kan pålægges fredskovspligt, uden at der er krav om skov på tre sider

5.5 Miljøvurderinger

I den nuværende danske praksis mangler der bagatelgrænser for, hvornår der skal VVM-screenes, når der gennemføres skovrejsning og vandløbsprojekter med videre. Det betyder, at der VVM-screenes, når der plantes ned til 0,5 ha skov, og når et dræn flyttes. Klagenævnsafgørelser har samtidig betydet, at kravene til hvad en VVM-screening skal omfatte, er vokset betragteligt. Kommunerne har i dag en forskelligartet praksis for, hvor detaljeret en VVM-screening skal være. En opdateret statslig vejledning på baggrund af klagenævnsafgørelserne ville kunne føre til en mere ensartet praksis fra kommune til kommune og gøre det mere gennemskueligt for ansøgerne hvilket materiale de skal udarbejde til deres ansøgninger. I dag anvendes det samme skema til at screene skov- og vandløbsprojekter, som der anvendes til at screene store industrivirksomheder. Staten kunne med fordel udarbejde et skema, der var særligt tilpasset til projekter indenfor grøn arealomlægning.

Staten og KL arbejder aktuelt på at definere bagatelgrænser for VVM-screening af nyplantning og rydning af skov, vandløbsprojekter med videre.

5.6 Frivillighed og jordopkøb

Grøn arealomlægning i det åbne land hviler på et princip om frivillighed. Kun i særlige tilfælde kan ekspropriation anvendes som redskab. Mange kommuner har erfaringer med vådområdeprojekter, der har været mange år undervejs, eller ikke er blevet realiseret, på grund af manglende interesse fra lodsejere. Skovrejsningsprojekter tager ofte mange år at gennemføre. På 20 år er det ikke usædvanligt kun at realisere omkring halvdelen af den ønskede skovrejsning i et projektområde. Det gør sig særligt gældende i områder, hvor ejendommene er velarronderede og der ikke er lodsejere, der er interesseret i at nedlægge eller flytte deres landbrugsdrift.

Som et led i Grøn trepart har staten afsat flere midler til at opkøbe ejendomme, hvis jord kan anvendes i projekter eller som byttejord. De afsatte midler rækker imidlertid ikke til at købe alle ejendomme, som lodsejere frivilligt ønsker at sælge, og staten er derfor nødt til at prioritere mellem områder og ejendomme. En del af den opkøbte jord skal sælges igen, før pengene kan geninvesteres. I flere områder er der mangel på egnet byttejord. Det gør sig blandt andet gældende i Odense Kommune.

Nogle lodsejere kan have konflikter med kommunen i bagagen, og det kan gøre dialogen med disse lodsejere vanskelig. Det er vigtigt for kommunerne at prioritere et godt samarbejde med de lokale udtagningskonsulenter og med statens jordfordelingsplanlæggere. Lodsejere, der har deltaget i tidligere projekter, kan fungere som ambassadører.

Forventninger til fremtidige jordpriser kan betyde, at lodsejere ikke er interesseret i at sælge jord eller indgå i en jordfordeling. Det gør sig særligt gældende, hvis lodsejeren har en forventning om, at jorden i fremtiden kan anvendes til byudvikling eller vedvarende energianlæg. Det er blevet mere udbredt at investere i landbrugsjord for at spekulere i stigende jordpriser eller for at sprede sin risiko i sine investeringer. Kommunerne kan dæmpe lodsejernes forventninger til fremtidig jordværdi ved i kommuneplanerne at beskytte områder mod byudvikling og vedvarende energianlæg, og holde fast i disse udpegninger.

Kommuner kan ikke gennemføre jordfordelinger, som statens jordfordelingsplanlæggere kan, hvor en samlet jordfordelingskendelse kan sikre, at jord skifter hænder på den for projektet mest hensigtsmæssige måde. Kommunerne skal i stedet anvende offentlige udbud, hvor der ikke er nogen garanti for, at en lodsejer, der gerne vil bytte et areal med kommunen, får mulighed for at erhverve byttearealet. Det er særligt en udfordring for skovrejsningsprojekter, da statens jordfordelingsplanlæggere ikke har ressourcer til at arbejde med disse, med mindre at de er geografisk forbundet med et lavbunds- eller vådområdeprojekt.

Selv om frivillighed kan være en barriere, er der eksempler på projektområder, hvor vådområder og skovrejsning realiseres gennem omfattende jordfordelinger. Her er Holmehave-projektet i Assens Kommune et godt eksempel: [Holmehave Naturprojekt](#)

5.7 Natursyn

Der eksisterer i befolkningen mange forskellige natursyn. Det viser sig særligt tydeligt i debatten om helårsgræssende dyr i indhegnede skov- og naturområder. Læs mere her: [Vilde dyr splitter danskerne – men de fleste siger 'ja tak' til kronhjorte og hegn – Københavns Universitet](#)

Natursynet kan groft sagt opdeles i tre positioner: Det menneskecentrerede natursyn, hvor naturens nytteværdi for mennesket er i centrum, det dyrecentrerede natursyn, hvor dyrenes rettigheder er i centrum, og det naturcentrerede natursyn, hvor naturen tillægges en egenverdi og målet er, at naturen skal regulere

sig selv. Se for eksempel: [5K_146779_friluftsrådet-læringsark_0.pdf](#). Landmænd har ofte et menneskecentreret natursyn, modstandere af helårsgræsning et dyrecentreret natursyn og naturforvaltere et naturcentreret natursyn, men i virkeligheden har vi ofte en mix af forskellige natursyn. For at undgå konflikter er det vigtigt at have de forskellige interessenters natursyn for øje, og danne et fælles vidensgrundlag tidligt i processen.

Mange danskere betragter bøgesøjlehallen og de bølgende korn- og rapsmarker som noget af det mest danske. Men måske har danskerne i virkeligheden aldrig set en rigtig dansk skov: [\(6\) Post | LinkedIn](#)

I en undersøgelse fra 2025 svarer 47% af de adspurgte danskere, at de anser landbrugsmarker som god natur: [Ny undersøgelse: Halvdelen af danskerne anser marker for at være god natur](#)

Toprovdyr som ulven har stor betydning for økosystemet, men skaber bekymring hos mange danskere, og giver anledning til konflikter, når den angriber husdyr. Læs mere her: [Ulven i Danmark – hvad ved vi egentlig om den?](#), [Faktatjek i ulvedebatten: Vi gennemgår de mest brugte argumenter om ulve i Danmark | Danmarks Naturfredningsforening](#) og [Ulven i Danmark](#)

Der er mange aktører, der arbejder på at påvirke danskernes holdning til, hvad der er rigtig natur, herunder [Naturgenopretning med rewilding som metode | Vildmarken](#)

5.8 Ressourcer og kompetencer

Der er med den grønne trepart igangsat en proces med mange og stramme deadlines. I mange kommuner og i mange rådgivningsfirmaer er der mangel på medarbejdere med erfaring indenfor grøn arealomlægning. Det kræver store ressourcer at lave borgerinddragende processer, men på de tværfaglige helhedsdrevne processer vinder vi i sidste ende tid, fordi vi kan udnytte synergier og skabe multifunktionelle løsninger på nutidens og fremtidens samfundsbehov. Samarbejdsdrevne helhedsplaner for landskabsområder kan være afgørende i forhold til at skabe lokal opbakning til grøn arealomlægning, hvilket ikke kan tages som en selvfølge, når udsigter ændres med solceller og skovrejsning, og marker, der har været dyrket i generationer, tages ud af drift. I den grønne trepart er der ikke udstukket en klar vej fra omlægningsplan til kommuneplan, og i mange kommuner har der ikke været tid til at udtagingsfolk og kommuneplanfolk har talt tilstrækkeligt sammen.

Kommunerne får via den grønne trepart ikke i tilstrækkeligt omfang dækket deres omkostninger til overordnet og tværgående borgerinddragelse. Der er derfor et stort potentiale for, at fonde støtter kommunerne i dette arbejde, og at det sker i samarbejde med forskere og uddannelsesinstitutioner. Et godt eksempel på et forskningsbaseret projekt støttet af fonde er [Transform](#).

6. Samarbejdsdrevne processer

6.1 Helhedsplaner for landskabsområder

Københavns Universitet har stor erfaring i at udarbejde helhedsplaner for landskabsområder, for eksempel i Nørreådal, se [Regional Landskabsstrategi for Nørreådalens fremtid - Viborg Kommune](#), og ved Holmehave, se [Strategisk Helhedsplan for Holmehave](#). Københavns Universitet har arbejdet med

samskabelse og landskabsfortællinger i projekter som "lokale landvindinger, se [Ny guide skal hjælpe lokale landskabsprojekter på vej | Københavns Universitet](#).

I "helhedsplan for det højfynske landskab" er universitetets erfaringer med helhedsplaner for landskabsområder blevet kombineret med rådgivningsfirmaet Urlands erfaringer med kortlægning af potentialer og synergier. I kombination med en række kortanalyser – se afsnit 2 – er nedenstående gennemført i Plan 22+ projektet:

Københavns Universitet har gennemført en **interviewundersøgelse**, hvor 32 lodsejere i projektområdet blandt andet har fortalt om deres bevæggrund for ejerskab, deres syn på friluftsfolk på ejendommen, om de er interesseret i at lægge jord til vedvarende energiprojekter, skovrejsning og lavbundsprojekter og hvordan de forventer at det lokale landskab ser ud om 20 år. Resultaterne af interviewundersøgelsen kan ses i helhedsplanens appendix.

Som indledning til planprocessen blev der afholdt to **offentlige møder**, hvor der blandt andet var oplæg om landbruget, skovrejsning, naturen i området, friluftsliv, grundvandsbeskyttelse, samarbejdsdrevne udtagningsprojekter og fremtidens bæredygtige landskaber. Efter oplæggene var der borddrøftelser om blandt andet solcelleanlæg, stier, udsigter, skovrejsning, afgræsning og landbrugets fremtidige muligheder i området. På de offentlige møder havde deltagerne mulighed for at melde sig til en plangruppe, der kunne deltage i efterfølgende workshops.

Der blev afholdt tre **workshops** i plangruppen, hvor visioner og mål for landskabet blev drøftet og potentielle projekter i landskabsområdet blev foreslået og prioriteret. Der var blandt andet oplæg om resultaterne af interviewundersøgelse og landskabsanalyser, planprincipper, landskabskarakter og landskabets potentialer, planprincipper og VE-anlæg. Drøftelserne på de tre workshops kredsede om, hvilke landskabsværdier det er vigtigt at bevare og udvikle i området, natur og friluftsliv, hvad der skal til for at et lokalområde kan bakke op om et solcelleanlæg, hvornår skovrejsning er en forbedring af landskabet, lokale fællesskaber og hvilken rolle landbruget kunne have i fremtiden. Projektområdet blev opdelt i delområder, hvor bordgrupperne drøftede potentialer for vådområder, skovrejsning, natur, stier, solceller med videre.

Ud fra drøftelserne på de tre workshops blev **vision og mål** for landskabet i 2050 formuleret efter flere omskrivninger, så de mange nuancer i bordsnakke på de tre workshops afspejlede sig i det færdige resultat.

På baggrund af drøftelserne på de tre workshops udarbejdede Urland et **potentialekort**, hvor projektområdet blev opdelt i fire delområder. For tre af delområderne blev potentialerne for natur, landbrug, energianlæg, rekreation og skov vurderet. Hvert delområde fik et navn, og centrale udsagn om området blev fremhævet. Landskabet i dag og i en potentiel fremtid blev beskrevet, der blev opstillet planprincipper for klimaprojekter i de enkelte delområder, og mulige landskabsforbedringer og deres effekt blev beskrevet. Principsnit viste, hvordan nye sammenhænge mellem natur, skov og landbrug kunne se ud.

På de tre workshops udvalgte plangruppen fire **prioriterede projekter**, som kunne sættes i gang som de første. Det drejede sig om et projekt ved Møllemosebækken med græsningsarealer og stier, Det højfynske skov- og naturbånd, der kan skabe et bånd af skov og natur fra Glamsbjerg til Odense, et projekt om udsigterne i det højfynske landskab og hvordan udsigtspunkterne kan bindes sammen og et projekt om formidling og stier i Holmehave.

Udarbejdelsen af helhedsplanen blev fulgt op af et **realiseringsspor**, hvor der blev zoomet ind på delområder i projektområdet. I Odense Kommune var der fokus på et område ved Brændekilde, hvor der var mulighed for at skabe synergier mellem et solcelleprojekt, et vådområdeprojekt og lokale stiønsker.

Realiseringssporet i Odense er efterfølgende gået videre til en lokalplanproces for solcelleprojektet, der fortsat pågår. Læs mere her: [Solceller ved Brændekilde](#). I Assens Kommune var der fokus på et område ved Orte, Frøbjerg og Tommerup Stationsby, hvor der blandt andet med udgangspunkt i vådområdeprojektet, Møllemosebækken, opstod interesse fra lodsejere og beboere i at etablere et græsningslaug og stier. Læs mere her: [Hvordan skal landskabet i DIT lokalområde udvikle sig?](#)

6.2 Assensmodellen

Assensmodellen er en inddragelsesmetode udviklet af Assens Kommune, der fokuserer på tidlig og ligeværdig involvering af lodsejere og andre interessenter i natur- og klimaindsatser, typisk lavbundsprojekter eller vådområdeprojekter.

Processen indledes med et opstartsmøde, hvor lodsejere inviteres til en miniworkshop uden et fastlagt projektforslag. Her drøftes projektets formål og rammer, og lodsejerne bidrager med lokal viden om f.eks. afvanding, jagt og naturforhold. Derefter præsenteres et udkast til anlægsprojektet på et midtvejsmøde, hvor input fra den indledende workshop er indarbejdet. Lodsejerne kan her give feedback og tilkendegive ønsker til compensation. Yderligere input integreres i det endelige projektforslag. Denne tilgang sikrer bred tilslutning og lokal forankring, hvilket øger chancen for at realisere projekterne og opnå miljømæssige gevinster.

Læs mere om Assensmodellen: <https://www.assens.dk/om-os/udvikling-og-strategi/klimaindsatsen/assensmodellen>

6.3 Lokale treparter

I kølvandet på Plan 22+ projektet er arbejdet med Den Grønne Trepert i fuld sving. 23 lokale treparter er centrale i dette arbejde.

Helhedsplan for det Højfynske landskab har fungeret som baggrundsmateriale for de omlægningsplaner, som de lokale treparter har udarbejdet for Lillebælt/Fyn og Odense Fjord.

Læs mere om Den Grønne Trepert og de lokale treparter for Lillebælt/Fyn og Odense Fjord:

[Den Grønne Trepert - SGAV](#)

[Lokal Trepert Lillebælt/Fyn](#)

[Den Lokale Trepert for Odense Fjord](#)

[Grøn trepart i Assens Kommune](#)

[Grøn Trepert i Odense Kommune](#)

7. Konklusion

Med denne erfaringsopsamling har vi forsøgt at beskrive de temaer, som kommuner og øvrige aktører skal være opmærksomme på, når de ønsker at lave helhedsorienteret planlægning af klimaprojekter i det åbne land. Udarbejdelsen af "Helhedsplan for det højfynske landskab" synliggjorde mange gode muligheder for synergieffekter - men samtidig også mange barrierer, der kunne spænde ben for at synergierne kunne indfris og skabe lokale merværdier i landskabet. Barrierer er typisk knyttet til arealudpegninger i kommuneplanerne, de lovgivningsmæssige rammer og begrænsninger i økonomi og ressourcer. Gode greb til opnåelse af synergieffekter og god helhedsorienteret planlægning af klimaprojekter i det åbne land, skal findes i en grundig helhedsorienteret landskabsanalyse med fokus på landskabsværdier og potentialer og en tidlig og reel borgerinddragelse, hvor fælles visioner og mål kan skitseres. Derudover vil et mere nutidigt perspektiv på naturens og samfundets interesser i love, vejledninger og tilskudsordninger, fremme de mange gavnlige effekter for klimaet, naturens og menneskets mentale og fysiske helbred.